

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНУ

У сучасному світі питання правового регулювання інноваційної діяльності, як ніколи раніше відіграють значну роль у формуванні конкурентоспроможності та оцінки рівня потенціалу і економічної стабільності будь-якої держави. У свою чергу, конкурентоспроможність неможлива без підтримки світового рівня науково-технічного прогресу.

Є очевидним, що сучасне виробництво доволі складне та наукоємне. Появі нового технічного рішення, зазвичай, передує період накопичення знань, які дозволяють вийти за відомий рівень техніки. Україна завжди відзначалась високим рівнем наукового потенціалу (Україна займає 23 місце відповідно до рейтингу за кількістю патентів (World Intellectual Property Indicators)). Адже, патентна статистика є одним з основних показників інноваційного потенціалу та одним із ключових показників технологічного розвитку країн.

Порівняльний аналіз статистичних даних про патентну активність країн і територій світу випускається Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization) – спеціалізованою установою Організації Об'єднаних Націй з питань інтелектуальної власності. Дослідження проводиться щорічно і використовує дані міжнародних, національних і регіональних відомств з охорони інтелектуальної власності.

Разом з тим, відмічається парадоксальна ситуація, коли при наявності вагомих результатів науково-технічної діяльності країна відчуває дефіцит у їх використанні (впровадженні) в виробництві, освіті, науці, медицині, сільському господарстві тощо. Звісно, що рівень і якість технологій, що використовуються, багато в чому визначають позицію країни у світовій ієрархії. Нажаль, Україна продовжує залишатися серед найбільш відсталих у технологічному розвитку країн, і це при наявності високого рівня науково-технічного потенціалу. Про це свідчать, наприклад, дані Всесвітнього Економічного Форуму, (звіт Global

Competitiveness Report – рейтинг глобальної конкуренції за 2013-2014), в якому Україна посідає 84 місце. При чому порівняно з 2012-2013 роками ця позиція погіршилася на 11 позицій. До речі, це дослідження проводиться з 2004 року і на даний момент представляє найбільш повний комплекс показників конкурентоспроможності по різних країнах світу. А в рейтингу, що визначає рівень впровадження інновацій (**The Global Innovation Index 2013**) Україна займає 71 місце перед Монголією й після Перу та Тунісу.

Інноваційна модель розвитку національної економіки, хоча і була проголошена у Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», на жаль, не стала її невід’ємною ознакою. Реальні темпи впровадження інновацій є набагато нижчими від максимально можливих. В умовах сучасної економіки вони диктуються раціональною моделлю поведінки суб’єктів господарської діяльності, що вибирають певні та оптимальні темпи інноваційного оновлення.

На цей час існує ціла низка нормативно-правових актів, що визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.. Разом з тим, правове поле у цій сфері тільки починає формуватися і багато механізмів залишаються недосконалими чи не до кінця розробленими. Серед основних нормативно-правових актів слід назвати: Господарський кодекс України, зокрема глава 34 (далі ГКУ), Цивільний кодекс України, зокрема глава 62, яка передбачає регулювання договірних відносин, що складаються в процесі виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, в тому числі інноваційних проектів (далі ЦКУ), Закон України «Про інноваційну діяльність», Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 р. та інші. Крім цього, закріплено

низку державних стратегій та концепцій щодо інноваційного розвитку на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

Попри існування значної кількості нормативно-правових актів, слід відмітити декілька недоліків, які стримують належне правове регулювання інноваційної діяльності в Україні. Серед яких: відсутність планомірної та послідовної державної політики; неоднозначність визначення поняття «інновація» та «інноваційна діяльність»; призупинення окремих норм чинних законів законодавчими або підзаконними актами; невиконання або неналежне виконання окремих положень нормативно-правових актів; низький рівень залучення у економіку науково-технічного потенціалу; наявність лише окремих елементів інноваційної інфраструктури (технопарки, спеціальні економічні зони, наукові парки); відсутність розвиненого венчурного бізнесу. Отже, саме правове регулювання відносин стосовно інноваційного розвитку, виходячи із зазначених вище обставин, викликає більше дискусій ніж однозначного розуміння. Питання, що зачіпаються в наукових працях, є досить дискусійними й вимагають додаткового дослідження саме із правової точки зору.

Зокрема, врахування тих чи інших властивостей такої категорії як «інновація» передбачає наявність визначення цього правового терміну. Слід відзначити, що в науці господарського права та національному законодавстві на сьогодні не існує єдиного визначення поняття «інновація». Також в основних міжнародно-правових актах містяться тільки характерні особливості інновації, і це є зрозумілим. Використання відповідної термінології у законодавстві певної країни завжди є показником досконалості юридичної техніки під час нормотворення.

Так, на практиці інноваціями іноді називають просту заміну морально застарілої техніки на нову, яка теж є недосконалою відносно розвитку технологій. Як не прикро, така ситуація найчастіше не виключення, а правило. Саме тому вважаємо, що аналіз існуючих визначень поняття «інновація», як нормативно-правових, так і тих, що існують у науковій літературі, є доречним та необхідним. Вирішення зазначених проблем потребує дослідження поглядів,

позицій щодо «інновації» як серед правників, так і спеціалістів в галузі економіки.

Серед необхідних кроків, що сприятимуть досягненню змістовних зрушень в інноваційній сфері, слід зазначити: 1) створення планомірної та послідовної державної політики в цій сфері; 2) уніфіковане застосування термінів «інновація» та «інноваційна діяльність»; 3) усунення законодавчих протиріч між цілим рядом норм підзаконних правових актів та змісту відповідних законів, що регулюють певні відносини інноваційного характеру; 4) забезпечення механізмів належного виконання положень нормативно-правових актів; 5) істотне підвищення рівня залучення у економіку науково-технічного потенціалу; 6) створення гармонізованої розгалуженої системи елементів інноваційної інфраструктури (технопарки, спеціальні економічні зони, наукові парки тощо); 7) створення дієвих державних економічних програм заохочення розвитку венчурного бізнесу.

Отже, для досягнення змістовних результатів в інноваційній сфері необхідно створити більш ретельну та чітку систему економіко-правових механізмів, що забезпечать ефективну послідовну реалізацію стратегічних інноваційних програм розвитку в державі. Зокрема, слід передбачити врегулювання суспільно-правових та соціально-економічних відносин, що стосуються передачі та застосування нових складових технологій, зокрема об'єктів права інтелектуальної власності, забезпечення технологічного оновлення вітчизняного виробництва, стимулювання суб'єктів інноваційної діяльності тощо.

Погрібний Дмитро Ігорович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України